

DOI 10.31651/2524-2660-2020-3-207-213
ORCID 0000-0003-1228-3303

ГАЛАЙКО Юлія Анатоліївна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри геометрії і алгебри,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
e-mail: tigragul75@gmail.com

УДК 378.046-021.64 : 005.336.2(045)

ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ДО СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ЗВО

Досліджені теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти в системі університетської підготовки. На основі визначених концептуальних засад побудовано модель системи формування професійної компетентності, яка

є сукупністю структурних (мета, зміст, результат) і функціональних (принципи, підходи, засоби) компонентів. Виявлені наукові підходи та принципи у процесі формування професійної компетентності, які зумовлюють здатність і готовність студентів до опанування змістом

навчальних дисциплін згідно освітньо-професійної програми спеціальності 016 «Спеціальна освіта». Обґрунтовано, що процес формування професійної компетентності доцільно організовувати у єдності трьох взаємопов'язаних і взаємообумовлених складників: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльнісного та рефлексійного. Встановлено, що процес формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти є наскрізним і проходить у три етапи: підготовчий (I-II курси на першому рівні вищої освіти); фактичний (III-IV курси на першому рівні вищої освіти); праксеологічний (I-IV курси на першому рівні вищої освіти).

Ключові слова: компетентнісний підхід в освіті; професійна компетентність; педагогічне моделювання; майбутні бакалаври спеціальної освіти.

Постановка проблеми. Входження України до європейського освітнього простору та сучасні економічні, політичні й соціальні зміни, що відбуваються в державі, прискорюють реформування системи вищої освіти, в якій педагогічна освіта посідає особливе місце. Суспільні очікування стосовно підготовки майбутнього вчителя, що знайшло відображення в низці нормативних і концептуальних документів (Концепція розвитку педагогічної освіти, Концепція «Нова українська школа» та ін.) формуються з огляду на те, що майбутні фахівці будуть працювати в якісно нових умовах інформаційного суспільства, характерними ознаками якого є динамічність, стрімкий розвиток та інноваційність. У Концепції «Нова українська школа» наголошується, що сучасна вітчизняна школа потребує вчителя здатного не лише швидко адаптуватись до динамічних змін, які відбуваються в українському суспільстві та освіті, а й спроможного творчо реагувати на виклики сьогодення шляхом підвищення якості діяльності всіх навчальних закладів, що включають інклюзивність. Останнє обумовлено тим, що соціокультурна еволюція та науково-технічний прогрес у двадцять першому столітті призвели до зміни демографічного стану населення, одним із наслідків якого стало зростання кількості дітей-інвалідів у всьому світі.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, люди з обмеженими можливостями становлять 10 відсотків світового населення. Серед них 120 мільйонів – це діти та підлітки, і спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей-інвалідів у всьому світі [1, с. 185]. Тому однією із актуальних проблем українського суспільства є запит на висококваліфікованих вчителів, які спроможні методично грамотно й дидактично виважено здійснювати навчання учнів з особливими освітніми пот-

ребами в сучасних умовах. Останнє передбачає осучаснення системи розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти шляхом наповнення її оновленим змістом, інноваційним педагогічним інструментарієм, новітніми технологіями, спрямованими на розвиток у студентів навичок чотирьох «К» (креативність, комунікативність, критичне мислення, командна робота), як необхідних компонентів успішної майбутньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перш за все необхідно підкреслити увагу і зацікавленість вітчизняних та зарубіжних науковців у розв'язанні проблем, пов'язаних з професійною підготовкою фахівців, здатних супроводжувати дитину в умовах інклюзивного навчання (В. Бондар, В. Золотоверх, Л. Одинченко, В. Синьов та ін.) [2]. При цьому наукові дослідження та ідеї, що набули найбільшого висвітлення у літературних джерелах пов'язані з теоретико-методологічним обґрунтуванням діяльності спеціальних шкіл (В. Засенко, М. Супрун, М. Шермет, М. Ярмаченко та ін.), та діяльності інклюзивних шкіл (А. Колупаєва, Ю. Найда, Т. Сак, О. Таранченко та ін.) [3]. Не менш активно досліджувались особливості діяльності спеціальних дошкільних навчальних закладів (О. Барно, В. Болдирева, Л. Вавіна, В. Золотоверх, Т. Діхтяренко та ін.) та реабілітаційних установ (Н. Грабовенко, В. Ляшенко, В. Нечипоренко, Д. Величко та ін.) [2–6]. У представлених роботах переважно зроблено акцент на першочергових завданнях щодо шляхів розвитку спеціальної освіти в Україні. Водночас, не зважаючи на значні наукові доробки, в контексті теми дослідження, багато питань залишаються нерозв'язаними і потребують наукового пошуку. Зокрема, подальшого вирішення потребують суперечності між:

– сучасними запитами суспільства на високоефективних бакалаврів спеціальної освіти, здатних до розв'язування типових і нестандартних задач відповідно до принципів гуманізації та індивідуалізації в навчанні та реальними результатами професійної підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» у закладах вищої освіти;

– новітніми теоретичними дослідженнями психолого-педагогічної науки щодо шляхів розвитку професійної компетентності здобувачів вищої освіти та недостатнім їх упровадженням в розробку теоретико-методологічних засад організації такої підготовки для майбутніх бакалаврів спеціальної освіти [7];

– інноваційними змінами в цілях, у змісті, методах і прийомах системи освіти та повільним оновленням існуючої системи підготовки нової генерації фахівців у педагогічних закладах вищої освіти, що враховували б виклики сучасності.

Низка зазначених суперечностей зумовлює важливість та вказує на актуальність проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти у ЗВО.

Метою статі є теоретичне обґрунтування педагогічної системи формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів та розробка шляхів її реалізації у фаховій підготовці студентів, які навчаються за освітньо-професійною програмою 016 «Спеціальна освіта» (на першому рівні вищої освіти).

Виклад основного матеріалу. Аналіз літературних джерел спонукав до висновку, що в підготовці студентів важливе місце відводиться вимогам до особистісних якостей майбутніх педагогів спеціальної освіти. Останнє зумовлено рівнем складності діагностичної та корекційної роботи стосовно дітей з особливими освітніми потребами і тому вимагають реалізації компетентнісного підходу як підґрунтя для розвитку професіоналізму майбутніх бакалаврів. Зокрема, в ОПП «Спеціальна освіта» для першого рівня вищої освіти представлені компетенції як структурні одиниці компетентності, що витлумачені як сукупність здатностей особистості, якими повинні опанувати майбутні бакалаври в процесі професійної підготовки у ЗВО.

До них віднесено такі здатності як:

– розуміння навчальних тенденцій у спеціальній освіті, прогнозування їх потенційних наслідків, моделювання сучасного освітнього простору із урахуванням можливих перспектив і досягнень учнів;

– усвідомлення інтеграційних змін в суспільстві, застосування освітніх теорій та методологію як домінанту для загальних і конкретних заходів;

– творчий підхід до розробки і реалізації навчально-виховного процесу, як основу для об'єднання дітей з особливими освітніми потребами;

– розроблення і застосування електронних навчальних програм та їх інтеграцію у середовище навчального закладу та здійснення освітніх досліджень в різних контекстах;

– розпізнавання і коректне реагування на різноманіття учнів та складності процесу спеціального навчання, виявлення емпатії, толерантного ставлення до осіб з порушеннями психофізичного розвитку, готовність

до ефективного спілкування з учасниками освітнього процесу та їх батьками;

– можливість здійснення консультування з питань навчання, виховання, розвитку осіб з особливими освітніми потребами та створення сприятливого для навчання клімату шляхом розуміння різних ролей учасників освітнього процесу [8, с. 8].

У контексті теми дослідження ключову роль відведено здатностям:

– до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та узагальнення з метою вивчення професійних проблем та розроблення способів їх розв'язання;

– застосування знань у практичних ситуаціях;

– до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел шляхом використання інформаційних та комунікаційних технологій;

– до адаптації, генерування нових ідей та діяльності у нових ситуаціях;

– до міжособистісної взаємодії;

– до поцінювання та поваги до представників різних культур, усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

У контексті досягнення мети дослідження доцільним є упорядкування взаємозв'язків і взаємозалежностей між вищезазначеними компетенціями у формі педагогічної моделі, що поєднує структурні (мета, зміст, результат) і функціональні (принципи, підходи, умови, методи) компонентів, реалізація яких забезпечує формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти.

При цьому розглядаємо мету як системоутворюючий компонент, який активно впливає на усі інші складники моделі і корегує змістове наповнення процесу формування професійної компетентності шляхом надання можливості опанування не лише циклами загальної та професійної підготовки, а й широким спектром вибіркової дисциплін згідно особистісних уподобань студентів.

У цьому аспекті особливої уваги набуває виявлення концептуальних положень, що сприяють активізації навчальної діяльності і зумовлюють здатність і готовність студентів до опанування змістом навчальних дисциплін освітньо-професійної програми спеціальності 016 «Спеціальна освіта» на основі реалізації діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного, інтегративного, системного, особистісно орієнтованого підходів та принципів науковості, диференціації, індивідуалізації, свідомості й активності, неперервності, системності, єдності теорії і практики.

Раціональне поєднання виокремлених наукових підходів й принципів та їх реалізація в процесі формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів активізує розв'язування навчально-професійних завдань через взаємодію інтелектуальних зусиль суб'єктів навчання на основі спеціально розроблених організаційно-педагогічних, процесуально-технологічних, інформаційних ресурсів та ціннісних орієнтирів. У цьому аспекті найбільш перспективними є такі дисципліни як «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта», Педагогічна деонтологія», «Педагогіка», «Психологія» та ін. відповідно ОПП спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

Наукові розвідки засвідчують, що процес формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти доцільно організувати в поєднанні таких взаємопов'язаних та взаємообумовлених складників [9], як

– мотиваційно-ціннісного (наявність сформованого стійкого інтересу до специфіки обраної спеціальності, бажання мати ґрунтовні знання з дисциплін циклу загальної підготовки, які є передумовою успішного опанування професійною підготовкою в цілому);

– когнітивного (теоретичні знання з професійних дисциплін, знання логіки наукового дослідження, опанування методологією наукового пізнання);

– операційно-діяльнісного (вміння використовувати здобуті в процесі вивчення професійно-орієнтованих та фахових дисциплін знання для виявлення проблеми, пошуку інформації, розроблення наукового апарату дослідження, формулювання гіпотези, вибору оптимальних методик дослідження й обробки даних, узагальнення та презентації результатів практичної роботи шляхом захисту курсових робіт, участі в науково-дослідницьких проєктах кафедри «Педагогіки та спеціальної освіти», підготовки рефератів, доповідей на наукові студентські конференції тощо);

– рефлексійного (аналіз результатів дослідницької діяльності та здійснення коригувальних дій на основі отриманого досвіду).

Водночас, важливим є, що процес формування професійної компетентності майбутніх здобувачів спеціальної освіти є наскрізним і проходить у декілька етапів, серед яких підготовчий (I-II курси на першому рівні вищої освіти); фактичний (III-IV курси на першому рівні вищої освіти); праксеологічний (I-IV курси на першому рівні вищої освіти), кожен з яких має свою специфіку.

Зокрема, підготовчий етап забезпечується переважно за рахунок циклу дисциплін як загальної так і професійної підготовки, а саме: «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта», «Педагогічна деонтологія», «Педагогіка», «Психологія», «Анатомія, фізіологія, генетика, патологія дітей з основами валеології та еволюція нервової системи людини», «Інформаційні технології та технічні засоби корекційного навчання тощо».

Метою цього етапу є прищеплення студентам інтересу до майбутньої професійної діяльності у загальноосвітніх закладах з інклюзивним та інтегрованим навчанням, загальноосвітніх спеціальних закладах, ознайомлення із спектром можливих майбутніх завдань у сфері спеціальної освіти, що в цілому започатковує підґрунтя для подальшого розвитку професійної компетентності. До шляхів здійснення такої підготовки належать: інтеграція навчального матеріалу загальноосвітніх та професійно-орієнтованих дисциплін, активне поєднання традиційних та інноваційних форм, методів та засобів навчання (зокрема, інтерактивні лекції, елементи колаборативного навчання, інтерактивні форми, метод проєктів, перевернуте навчання тощо).

Процес розвитку професійної компетентності фахівців спеціальної освіти на другому – фактичному етапі забезпечується достатньо вагомим переліком дисциплін професійної підготовки, серед яких «Вікова та педагогічна психологія», «Психопатологія», «Клінічна психологія» та ін. Крім того, пропонується до опанування курси, пов'язані із спеціальною методикою навчання різних предметів загальноосвітньої підготовки, а саме: «Спеціальна методика» (із соціально-побутової орієнтації, з математики, української мови та літератури, з географії та природознавства) тощо.

У цьому контексті особливої ваги набувають залучення до освітнього процесу педагогічного інструментарію, визначальними рисами якого є: постановка конкретних цілей та орієнтація на їх досягнення, спрямованість на організацію самостійного навчання, професійне становлення, самореалізацію та самовдосконалення майбутніх здобувачів освіти, розвиток управлінських здібностей та умінь міжособистісної комунікації та ін.

Процес розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти буде більш ефективним, якщо застосовувати змішане навчання у поєднанні з дистанційним, проєктну діяльність з навчальними тренінгами, надавати перевагу інтерактивним технологіям тощо.

Невід'ємною складовою підготовки здобувачів вищої освіти є практична компо-

нента, що забезпечує закріплення і поглиблення професійних знань, умінь та навичок і сприяє підвищенню рівня сформованості професійної компетентності студентів. Саме тому, третій праксеологічний етап включає як обов'язковий компонент два види практик: навчальну практику (волонтерську) та виробничу (педагогічну).

Для кожного виду практики необхідно чітко визначити завдання та окреслити зміст діяльності студентів.

Зокрема, майбутній бакалавр спеціальної освіти після проходження практики має опанувати: типові професійні дії вчителя-вихователя; шкільну навчальну документацію, методику проведення та аналізу уроків; методи ефективного реагування вчителя на конфліктні ситуації та безпеку учнів; способи мотивування учнів; методи й форми дидактично-виховної та опікунської роботи в різних навчальних закладах; сучасні технології навчання тощо.

Щодо волонтерської практики, то даний вид практики є першим етапом у сходженні майбутнього фахівця до основ професійної умілості на засадах індивідуальної роботи із дітьми та їхніми батьками, а також із дорослими людьми – клієнтами різнопрофільних корекційно-реабілітаційних центрів.

Завершення проходження волонтерської практики має наблизити студента до входження в кадровий резерв реабілітаційних центрів різного спрямування. Окрім того, волонтерська практика своїм максимальним наближенням до реалій повсякденного життя людини з інвалідністю «спрямована на ознайомлення й формування в студентів факультету практичних фахових знань та умінь надання допомоги дітям й дорослим людям із психофізичними та (або) інтелектуальними порушеннями» [10, с.117]. Водночас, залучення студентів до такого виду практичної діяльності, яка виступає одночасно джерелом пізнання й засобом інтелектуального та професійного розвитку, сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців.

Отже, добір і структурування змісту наскрізної підготовки, що забезпечує процес формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти, повинні визначатися потребами фахової діяльності відповідно до вимог часу, освітніх трендів та потреб суспільства, а отримані знання, вміння і навички стати основою професіоналізму здобувачів вищої освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Здійснений теоретичний аналіз базових понять дослідження дозволив з'ясувати, що однією із актуальних проблем

українського суспільства на сучасному етапі є запит на висококваліфікованих бакалаврів спеціальної освіти, які спроможні методично грамотно й дидактично виважено здійснювати навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Останнє робить нагальним виокремлення теоретичних засад системи формування професійної компетентності студентів, майбутніх бакалаврів спеціальної освіти у ЗВО. На основі визначених концептуальних засад запропоновано модель системи формування професійної компетентності студентів, які навчаються за освітньо-професійною програмою 016 «Спеціальна освіта» (на першому рівні вищої освіти). При цьому виявлені наукові підходи та принципи, на яких базується розвиток професійної компетентності, що забезпечують здатність і готовність студентів до майбутньої діяльності через систему змістового наповнення циклів загальної та професійної підготовки, а також наданням широкого спектру вибіркових дисциплін.

Раціональне поєднання виокремлених наукових підходів і принципів та їх реалізація в процесі формування професійної компетентності стимулює взаємодію інтелектуальних зусиль суб'єктів навчання на основі спеціально розроблених організаційно-педагогічних, процесуально-технологічних, інформаційних ресурсів та ціннісних орієнтацій. Встановлено, що процес формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти доцільно організувати у поєднанні таких взаємопов'язаних та взаємообумовлених складників як мотиваційно-ціннісним, когнітивним, операційно-діяльним та рефлексійним, для кожного із яких визначено мету, зміст та шляхи реалізації.

Визначено, що процес формування професійної компетентності буде більш ефективним, якщо цей процес буде проходити у декілька етапів і носити наскрізний характер з чітко визначеною метою та регламентованими шляхами її досягнення на основі спрямованості на організацію самостійного навчання, професійного становлення, самореалізації та самовдосконалення майбутніх здобувачів освіти.

Обґрунтовано, що домінуюча роль у процесі розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти належить практичній компоненті, що забезпечує закріплення і поглиблення професійних знань, умінь і навичок, до якої віднесено навчальну (волонтерську) та виробничу (педагогічну) практики, розглянуто їхні специфічні особливості та шляхи реалізації.

Нагальною є проблема більш предметного дослідження взаємозв'язку та взаємозалежності готовності майбутнього бакалавра спеціальної освіти від рівня сформованості його професійної компетентності.

Список бібліографічних посилань

1. Markina I., Nichugovskaya L., Karapuzova N., Kazarian G., Dedukhno A. Structural and Function Model of Formation of an Inclusive Education Management System: World Experience. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 2020. 11(5). P. 184–199.
2. Барно О. Проблема людей з особливими потребами як гостра державна проблема. *Збірник наукових праць «Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами»*, 2008. №24(6). С. 32–41.
3. Бодирева В. Інтеграція та інклюзія як основні моделі навчання дітей з особливими освітніми потребами *Збірник наукових праць «Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами»*, 2012. №9. С. 10–11, 13.
4. Колупасва А. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 2014. №3. С. 7–11.
5. Величко Д. Впровадження інклюзивної освіти в Україні. *Вісник Чернівецького національного педагогічного університету*, 2015. №25. С. 47–49.
6. Дігтяренко Т. Корекційно-реабілітаційна допомога особам з психофізичними порушеннями як суспільний феномен та об'єкт спеціальної педагогіки. *Науковий часопис. Серія «Корекційна педагогіка»*, 2013. №24. С. 80–82.
7. Мартинчук О. Сутність поняття і зміст професійної компетентності фахівця у сфері інклюзивного навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Збірник наукових праць*. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 28. С. 130–136.
8. Ніколенко Л., Ніконенко Н. Освітньо-професійна програма «Спеціальна освіта» першого (бакалаврського) рівня. Дніпро. 2019. 12 с.
9. Blandul V., Bradea A. Developing psychopedagogical and methodical competences in special / inclusive education teachers. *Problems of education in the 21st century*, 2017. No 75(4). P. 335–343.
10. Супрун Д. Волонтерська практика студентів-психологів як складова формування їхньої умілості. *Проблема підготовки сучасного вчителя*, 2017. №15. С. 116–123.
11. Садова І. Особливості підготовки майбутнього вчителя до навчання дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2015. №14. С. 313–318.

References

1. Markina, I., Nichugovskaya, L., Karapuzova, N., Kazarian, G., Dedukhno, A. (2020). Structural and Function Model of Formation of an Inclusive Education Management System: World Experience. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 11(5): 184–199.
2. Barno, O. (2008). The problem of people with special needs as an acute state problem. *Collection of scientific works "Actual problems of education and upbringing of people with special needs"*, 24(6): 32–41.
3. Boldyreva, V. (2012). Integration and inclusion as the main models of education of children with special educational needs. *Collection of scientific works "Actual problems of education and upbringing of people with special needs"*, 9: 10–11, 13.
4. Kolupaeva, A. (2014). Special education in Ukraine and modernization of the educational sector. *Special child: education and upbringing*, 3: 7–11.
5. Velychko, D. (2015). Introduction of inclusive education in Ukraine. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University*, 25: 47–49.
6. Digtyarenko, T. (2013). Correctional and rehabilitation assistance to persons with psychophysical disorders as a social phenomenon and the object of special pedagogy. *Scientific journal. Series "Corrective pedagogy"*, 24: 80–82.
7. Martynchuk, O. (2014). The essence of the concept and content of professional competence of a specialist in the field of inclusive education of children with severe speech disorders. *Scientific journal of NPU named after M.R. Dragomanova. Series 19. Correctional pedagogy and special psychology. Collection of scientific works*. Kyiv: NPU. M.R. Dragomanova, 28: 130–136.
8. Nikolenko, L., Nikonenko, N. (2019). Educational and professional program "Special Education" of the first (bachelor's) level. Dnipro. 12 p.
9. Blandul V., Bradea A. (2017). Developing psychopedagogical and methodical competences in special / Inclusive education teachers. *Problems of education in the 21st century*, 75(4): 335–343.
10. Suprun, D. (2017). Volunteer practice of students-psychologists as a component of the formation of their skills. *The problem of training a modern teacher*, 15: 116–123.
11. Sadova, I. (2015). Features of preparation of the future teacher for training of children with special needs in the conditions of inclusive education. *Current issues of the humanities*, 14: 313–318.

GALAIKO Julia,

PhD in Pedagogy, Associate Professor of Geometry and Algebra Department,
Oles Honchar Dnipro National University

PEDAGOGICAL SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE BACHELORS TO SPECIAL EDUCATION IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Summary. Theoretical bases of formation of professional competence of future bachelors of special education in the system of university preparation are investigated. Based on certain conceptual principles, a model of the system of professional competence formation is built, which is a set of structural (purpose, content, result) and functional (principles, approaches, conditions, means, criteria, levels) components. The scientific approaches and principles in the process of formation of professional competence are revealed, which determine the ability and readiness of students to master the content of educational disciplines according to the educational-professional program of specialty 016 "Special education". It is substantiated that the process of formation of professional competence should be organized in the unity of three interconnected and interdependent components: motivational-organizational, cognitive-activity and reflective for each of which the purpose, content

and ways of realization are determined. It is established that the process of formation of professional competence of future bachelors of special education is cross-cutting and takes place in three stages: preparatory (I-II course at the first level of higher education); actual (III-IV course at the first level of higher education); praxeological (III-IV course at the first level of higher education).

The set of pedagogical conditions that determine not only the formation of the studied personal education, but also provide positive dynamics in the development of professional competence of future bachelors of special education.

Methods. Given the purpose of the study, a set of inter-related methods was used. Theoretical: analysis, synthesis and systematization of psychological, pedagogical and methodological research, which is devoted to the formation of professional competence of future bachelors in special education in higher education, to study the state of the

problem and differentiate the stages of training students in university education.

Empirical: surveys (questionnaires, testing, interviews) to study the essence of the development of this phenomenon and understanding its role in the professional development of future specialists in special education.

Originality. The results of the study are important because the identified conceptual provisions contribute to the intensification of educational activities and determine the ability and willingness of students to master the content of academic disciplines on the basis of specially developed organizational and pedagogical, procedural, technological, information resources and values.

Results. The practical significance of the obtained results allows for the wide application of theoretical provisions, generalizations and developed educational and methodological tools of the end-to-end process of formation of professional competence of future bachelors of special education.

Conclusion. The theoretical analysis of the basic concepts of the study revealed that one of the current problems of Ukrainian society at the present stage is the demand for highly qualified bachelors of special education, who are able to methodically competently and didactically teach students with special educational needs. It is important that:

– suggested a model of the system of formation of professional competence of students studying under the educational-professional program 016 "Special education" is offered;

– identified scientific approaches and principles on which the development of professional competence, based on the ability and readiness of students for future activities through a system of content of cycles of general and voca-

tional training, as well as providing a wide range of elective courses;

– it is established that the process of formation of professional competence of future bachelors of special education should be organized in a combination of such interconnected and interdependent components as motivational-value, cognitive, operational-activity and reflective, for each of which the purpose, content and ways of realization are defined;

– it is determined that the process of formation of professional competence will be more effective if this process takes place in several stages and is cross-cutting with a clearly defined goal and regulated ways to achieve it based on the organization of self-study, professional development, self-realization and self-improvement of future students;

– it is substantiated that the dominant role in the development of professional competence of future bachelors of special education belongs to the practical component that provides consolidation and deepening of professional knowledge, skills and abilities, which includes educational (volunteer) and industrial (pedagogical) practice, their specific features and ways of implementation.

There is an urgent problem of a more substantive study of the relationship and interdependence of the readiness of the future bachelor of special education on the level of formation of his professional competence.

Keywords: competence approach in education; professional competence; pedagogical system; pedagogical modeling; future bachelors of special education.

Одержано редакцією 05.08.2020
Прийнято до публікації 22.08.2020